

EL JOC DES DE LA PEDAGOGIA

Maite Ollé

Començaré la meua intervenció explicant els tres apartats en què l'he dividida. En primer lloc us exposaré el contingut i el perquè de l'elecció d'aquest i no d'un altre. En segon lloc analitzarem aquest contingut a través d'exemples de situacions lúdiques, per acabar amb el capítol de conclusions, en tercer i últim lloc.

Si entrem en l'apartat del contingut de l'exposició penso que potser és més interessant començar pel perquè d'aquest, i com hi he arribat, per acabar exposant el propi contingut.

En aquest sentit us diré que he pensat força al voltant del que jo volia transmetre avui i, sobretot, al voltant de què és el que us podria interessar com a professionals d'educació infantil al voltant del tema del joc.

L'elecció no va ser senzilla. Estava convençuda que la majoria de vosaltres hauria dissenyat i intervingut en situacions de joc, que hauria reflexionat al voltant del tema al llarg de la seva vida professional; que, ben segur, hauríeu sentit força definicions de joc, de classificacions d'aquest i, sobretot, estaríeu prou convençudes i convençuts de la importància del joc per al desenvolupament humà.

Si a pesar de tot això, de saber què és el joc i la seva importància, de saber que l'article 31 dels Drets de l'Infant reconeix explícitament el dret a jugar, les preguntes que em van sorgir i que ara us plantejo a vosaltres són:

Per què el joc no és prou present a les aules?

Per què a mesura que avança l'escolarització hi és menys present i els professionals acostumem a lamentar-nos que a l'etapa següent ja no es juga?

En aquest moment de la meua reflexió sobre el que avui us podia explicar em va venir al cap una de les aportacions de l'autora Rosario Ortega que em va ajudar força. Ella escriu que potser el que passa és que hem despenalitzat el joc però encara ens cal estimular-lo, que potser el tolerem però cal optimitzar-lo i potser el desconeixem més del que ens sembla i ens cal investigar-lo.

En aquest últim aspecte de conèixer i reconèixer el joc és en el qual fonamentaré el contingut de la meua intervenció i per explicitar-lo veurem la següent transparència:

Cèsar Coll ens diu que:

“L'educació designa el conjunt d'activitats mitjançant les quals un grup assegura que els seus membres adquireixin l'experiència social històricament acumulada i culturalment organitzada”. (COLL, C. *Marc curricular per a l'ensenyament obligatori*. 1989)

D'altra banda, Rosa Guitart i Antoni Tort ens diuen, respectivament, que:

“Jugar és una activitat natural i satisfactòria” (GUITART, R.)

“El joc és una activitat inherent a l'espècie humana. La recerca de plaer a través del joc és un objectiu tant de l'infant com de l'adult” (TORT, A.)

Per tant, podem concloure que: *Si a l'escola hem de preparar per a la vida adulta en societat, de la qual el joc forma part, a l'escola és imprescindible jugar.*

Podríem trobar moltes més definicions de joc, però per acabar d'acotar el contingut de l'exposició penso que hi ha dos aspectes fonamentals.

Un aspecte és que aquesta actitud de joc en els adults cal no negar-la, no atribuir-la als infants sinó reconèixer-la i potenciar-la; deixar-nos portar pels elements de sorpresa i motivació, en definitiva, de joc, que ben segur, en més o menys quantitat, tenen la majoria de situacions quotidianes.

L'altre és que una mateixa situació podrà ser o no ser joc en funció de l'actitud que tinguem. De la mateixa manera que podem convertir un joc en una activitat rutinària i avorrida, podem fer amb més satisfacció una activitat inicialment sistemàtica o de treball. En referència a aquesta última afirmació preguntem-nos: no hauríem après més i hauríem estat més satisfets en un curset de formació amb una actitud oberta i positiva que no amb aquella, que segur que ha tingut tothom en alguna ocasió, que és pensar “què m'ha d'explicar a mi ara aquest o aquesta”?

Per entrar de ple en el contingut i exemplificar que en les relacions socials adultes –per a les quals preparem els alumnes– el joc és habitual, us proposo analitzar la situació que ara mateix estem compartint: la taula rodona sobre el joc que us estem oferint. L'objectiu és comprovar si aquesta situació d'interrelació personal resisteix ser analitzada com a joc i per fer-ho ens fonamentarem en les definicions de dues autores sobre el joc.

C. Kamii en el seu llibre *Juegos colectivos* diu:

“Per aclarir la definició de joc col·lectiu (...) ens referirem als jocs en els quals els nens participen conjuntament d'acord amb unes regles (...) i uns rols de caràcter interdependent, oposat i cooperatiu”. (KAMII, C. *Juegos colectivos*. 1988).

Si ens fixem en la primera part de la definició veurem que públic i membres de la taula estem participant d'una activitat conjunta i d'acord amb unes regles. Jo no puc, per exemple, dir ara que la meua intervenció durarà el doble del que havíem previst, seria incomplir una regla establerta entre nosaltres referida, en aquest cas, al temps d'intervenció.

Tampoc no seria gaire correcte haver acordat un ordre d'aquestes intervencions i que ara algú de nosaltres no el complís.

Per tant, és força evident que la nostra situació funciona a través d'unes normes o regles.

Si ens fixem en els rols penso que també és força evident que cada membre de la taula juga el seu en funció de l'experiència que té o del seu camp de coneixement professional. S'espera que jo parli des de l'òptica de l'ensenyament, mentre que la Isabel, per exemple, ho faci des de l'aportació de la psicologia.

També podem veure reflectides en la taula rodona les característiques dels rols citats per l'autora.

– Interdependents perquè per complir l'objectiu de la taula cal l'aportació de cadascun de nosaltres. Si, per exemple, la meua intervenció fracassa, l'objectiu de la taula difícilment assolirà l'èxit.

– Oposats perquè cadascun de nosaltres pot -des del seu rol- aportar punts de vista divergents -o fins i tot contraris- als dels altres membres.

– Cooperatius perquè aquesta activitat no és individual ni competitiva. Els membres de la taula actuen com un equip on cada membre fa la seva aportació per a un objectiu comú.

Kamii va més enllà i defineix els tres aspectes que fan que un joc sigui un bon joc. Per a mi aquesta activitat està complint els tres aspectes: està sent estimulante i interessant, la puc avaluar i em demana una participació activa.

La pregunta que us faig en aquest moment és: ho és també per a vosaltres un bon joc? Potser no ho serà per a qui el contingut no li porti noves idees i s'avorreixi, la qual cosa espero que no li passi a molta gent.

Si canviem d'autora i ens fixem en el que diu Rosa Guitart veurem que defineix el joc com:

“El joc és una activitat satisfactòria, de relació amb els altres, font d'aprenentatge i factor de desenvolupament”

Penso que trobem reflectides les aportacions d'aquesta definició en la situació que ara mateix estem compartint. Per posar un exemple us diré que l'esforç i el repte que a mi, personalment, m'ha suposat la coordinació i preparació d'aquesta taula rodona, m'ha possibilitat una relació amb altres professionals, un aprenentatge i una

satisfacció en poder superar el repte que culminarà en acabar la taula rodona i haver assolit els objectius, espero!

Podríem ampliar el llistat d'autors per reforçar moltes de les idees que hem anat apuntant i, fins i tot, en sortirien de noves.

Penso que amb les autores citades es posa de manifest que la situació que estem compartint ara pot qualificar-se en certa manera de joc.

I no solament el que ara fem pot entendre's com un joc. D'altres situacions quotidianes, amb les quals ens podem trobar qualsevol dia, podem veure què tenen de joc des de la perspectiva de persones adultes, sense caure a reduir el joc en el que volem que facin els nostres alumnes sinó a pensar quin és el model d'actitud lúdica que els estem oferint.

Fixem-nos en algun exemples.

Ens posaríem ràpidament d'acord que jugar a cartes és un joc reglat i segur que també ens hi posaríem en el fet que la pràctica d'un esport, amb normes i rols, és un joc motriu.

Però preguntem-nos: No és també un joc, en aquest cas de ficció, quan anem a comprar roba, mirem, toquem, comparem, ens emprovem, ens imaginem la peça de roba en situació, fem poses, caminem?

¿No s'ajusta al model lúdic l'assistència a espectacles que a més de la part cultural i d'adquisició de coneixements, té una vivència directa de sensacions?

I sense anar gaire lluny, les jornades en les quals estem participant ¿no compleixen molts dels aspectes d'una estructura de joc? ¿No hi ha unes normes de matrícula, d'horaris? ¿No hi ha uns rols específics com ara les persones que fan de ponents, les que presenten comunicacions, el públic en general, les persones de l'organització? ¿No en traurem tots plegats un aprenentatge compartit d'aquestes jornades?

Com a conclusió i tornant al contingut de la primera transparència ens reafirmem dient que:

- Si l'escola té com a missió preparar els individus per a la vida i
- Si hi ha joc al llarg de tota la vida: el que cal no és negar-lo sinó reconèixer-lo i potenciar-lo
- A l'escola, per tant, és imprescindible jugar i no solament perquè les nenes i els nens siguin petits.

Acabaré la meva intervenció amb una citació de Rosario Ortega que em sembla molt apropiada per a l'ocasió i que diu textualment:

“Entre la seriedad i la broma, entre el trabajo y la diversión, entre la realidad y la fantasía, se despliegan las actitudes juguetonas que tanta importancia tienen, por ejemplo, en la formación de aspectos de nuestra personalidad como el sentido del humor”

Aquest sentit de l'humor, lluny de ser un aspecte negatiu de les persones, desenvolupa la capacitat de cooperar amb els altres, de treballar en equip, una de les característiques fonamentals per intervenir amb més garantia d'èxit en la societat en què estem vivint.

En definitiva, com diu F. Tonnucci, ponent de les passades jornades d'EI de l'ICE de l'UAB, en el seu darrer llibre *La ciutat dels infants*: ¿per què ens hem d'en-estar a actuar per obligació quan ho podem fer per plaer?

Preguntem-nos-ho!!!